

Συνθήκες εργασίας νέων σε ηλικία εισερχόμενων στην αγορά εργασίας

Περίληψη

Εισαγωγή

Στην Ευρώπη, οι εργαζόμενοι νέοι και οι νεοεισερχόμενοι στην αγορά εργασίας αντιμετωπίζουν τεράστιες δυσκολίες όσον αφορά την πρόσβαση και τη διατήρηση της απασχόλησης. Τούτο γίνεται αντιληπτό από την αύξηση του ποσοστού ανεργίας και την υποβάθμιση της ποιότητας των συνθηκών εργασίας για τη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα σε σύγκριση με άλλες ομάδες που διαθέτουν μεγαλύτερη επαγγελματική εμπειρία. Η παρούσα έκθεση αναλύει την εξέλιξη των συνθηκών εργασίας της εν λόγω ηλικιακής ομάδας, ιδίως στο πλαίσιο της πρόσφατης οικονομικής κρίσης, και περιγράφει τους διάφορους τρόπους αντιμετώπισης αυτών των προκλήσεων από τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, τις εθνικές κυβερνήσεις και τους κοινωνικούς εταίρους. Εστιάζει κυρίως στην επιμέρους ομάδα των νεοεισερχόμενων στην αγορά εργασίας, δηλαδή των νέων που δεν εργάζονται για διάστημα μεγαλύτερο από ένα μέχρι δύο έτη. Εντούτοις, λόγω των περιορισμένων διαθέσιμων πληροφοριών σχετικά με τη συγκεκριμένη ομάδα, η έκθεση διευρύνει το πεδίο μελέτης της προκειμένου να συμπεριλάβει το σύνολο των εργαζόμενων νέων. Τα πορίσματα βασίζονται στις συνεισφορές 28 εθνικών ανταποκριτών του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου Εργασιακών Σχέσεων (EIRO) και αφορούν 27 κράτη μέλη της ΕΕ και τη Νορβηγία.

Πλαίσιο πολιτικής

Κατόπιν αιτήματος των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, οι εθνικές αρχές αναπτύσσουν μια σειρά φιλόδοξων μέτρων πολιτικής με στόχο τη βελτίωση των συνθηκών απασχόλησης και εργασίας των νέων σε ηλικία εισερχόμενων στην αγορά εργασίας. Η δέσμη μέτρων για την απασχόληση των νέων που θέσπισε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Δεκέμβριο του 2012 προτρέπει τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν εθνικά προγράμματα εγγυήσεων για τη νεολαία ώστε να εξασφαλίσουν ότι όλοι οι νέοι θα λαμβάνουν μια ποιοτική προσφορά εργασίας, συνεχιζόμενη εκπαίδευσης, μαθητείας ή πρακτικής άσκησης εντός 4 μηνών αφότου εξέρχονται από την επίσημη εκπαίδευση ή καθίστανται άνεργοι. Οι εθνικές κυβερνήσεις, συχνά σε συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους, αναπτύσσουν σειρά μέτρων με στόχο τη διευκόλυνση της εισόδου των νέων στην αγορά εργασίας

και τη διασφάλιση ενός καλού επιπέδου συνθηκών εργασίας μετά την πρόσληψή τους.

Βασικά πορίσματα

Δυσχερής πρόσβαση στην απασχόληση

Οι ευρωπαίοι εργαζόμενοι νέοι (ηλικίας 15-29 ετών), ιδίως οι νεοεισερχόμενοι στην αγορά εργασίας, βρίσκονται αντιμέτωποι με δυσχερείς συνθήκες απασχόλησης, όπως φαίνεται από το χαμηλότερο ποσοστό απασχόλησης και το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας που ξεπερνά τον μέσο όρο, σε σχέση με όλες τις υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες. Το 2012, 9,2 εκατομμύρια νέοι ηλικίας 15-29 ετών ήταν άνεργοι και το ποσοστό ανεργίας στους νέους ήταν υψηλότερο από τον γενικό μέσο όρο (22,8% και 13,8% για τους νέους ηλικίας 15-24 ετών και 25-29 ετών αντίστοιχα, έναντι 10,6% για την ΕΕ27). Η γενική αυτή εικόνα κρύβει σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών, με έναν σαφή διαχωρισμό μεταξύ των προβλημάτων σε ορισμένες χώρες της νότιας και ανατολικής Ευρώπης και της περισσότερο ευνοϊκής κατάστασης στις σκανδιναβικές χώρες και τα κράτη μέλη της κεντρικής Ευρώπης.

Αρνητικά και θετικά στοιχεία

Οι νέοι εργαζόμενοι και ιδιαίτερα οι νεοεισερχόμενοι στην αγορά εργασίας υπόκεινται περισσότερο σε «μη τυποποιημένες» μορφές απασχόλησης – όπως προσωρινή απασχόληση, (μη εθελοντική) μερική απασχόληση, προσωρινή απασχόληση μέσω ιδιωτικών γραφείων ευρέσεως εργασίας, εργασία χωρίς σύμβαση – τις οποίες συνήθως αποδέχονται ως τη μόνη ευκαιρία εισόδου στην αγορά εργασίας. Επιπλέον, είναι περισσότερο επιρρεπείς σε μορφές ακανόνιστου ωραρίου εργασίας, χαμηλότερο μισθό, λιγότερες ευκαιρίες πρόσβασης σε κατάρτιση που προσφέρεται από τους εργοδότες τους, υψηλότερο κίνδυνο εργατικών ατυχημάτων και περιορισμένα επίπεδα αυτονομίας στην εργασία. Μεταξύ των αιτιών στις οποίες οφείλονται τα αρνητικά αυτά στοιχεία συγκαταλέγονται η ύπαρξη περισσότερων συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου/προσωρινών συμβάσεων, το είδος της απασχόλησης/οι κλάδοι της οικονομίας στους οποίους απασχολούνται συνήθως οι νέοι, η έλλειψη διαπραγματευτικής ισχύος εκ μέρους των νέων

προκειμένου να διαπραγματευτούν τις συνθήκες εργασίας τους, καθώς και η έλλειψη εργασιακής εμπειρίας και πληροφόρησης.

Εντούτοις, οι εργαζόμενοι νέοι αναγνωρίζουν μια σειρά θετικών στοιχείων που συνδέονται με τις συνθήκες εργασίας τους. Για παράδειγμα, αναφέρουν υψηλά επίπεδα ικανοποίησης σε σχέση με τις κοινωνικές πτυχές της εργασίας τους, ιδιαίτερα την επαφή με τους συναδέλφους τους και τη στήριξη από αυτούς. Επίσης, τους απασχολούν λιγότερο προβλήματα που συνδέονται με τον συνδυασμό της εργασίας με άλλα ενδιαφέροντα και ευθύνες λόγω της έλλειψης οικογενειακών συμβιβασμών (ειδικά όσον αφορά τους νεότερους εργαζόμενους).

Διαφορές μεταξύ ομάδων εργαζόμενων νέων

Οι νέες γυναίκες εργαζόμενες, οι νεότερης ηλικίας εργαζόμενοι, οι εργαζόμενοι νέοι με περιορισμένα επαγγελματικά προσόντα και οι αλλοδαποί εργαζόμενοι νεαρής ηλικίας, οι οποίοι απασχολούνται σε μικρές επιχειρήσεις είναι υποχρεωμένοι να αντιμετωπίζουν χαμηλότερης ποιότητας απασχόληση και συνθήκες εργασίας σε σχέση με τους άνδρες, τους μεγαλύτερης ηλικίας εργαζόμενους, τους εργαζόμενους με υψηλότερα επαγγελματικά προσόντα και τους εγχώριους εργαζόμενους που απασχολούνται σε μεγάλες επιχειρήσεις. Τούτο αντικατοπτρίζεται στις μεγαλύτερες δυσχέρειες όσον αφορά την πρόσβαση στην αγορά εργασίας ή τις χαμηλότερης ποιότητας συνθήκες εργασίας – όπως «μη τυποποιημένες» συμβάσεις εργασίας, ακανόνιστα ωράρια εργασίας ή χαμηλότερα επίπεδα αποδοχών. Συγκεκριμένα, οι νέοι εργαζόμενοι με υψηλά επαγγελματικά προσόντα επηρεάζονται από το πρόβλημα της «υπερειδίκευσης», καθώς υποχρεώνονται να εργάζονται σε θέσεις που δεν αντιστοιχούν στο πραγματικό επίπεδο εξειδίκευσής τους.

Οι αρνητικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης

Η οικονομική κρίση έχει αρνητικές επιπτώσεις στις συνθήκες εργασίας και απασχόλησης των εργαζόμενων νέων και των νεοεισερχόμενων στην αγορά εργασίας σε πολλές χώρες της ΕΕ. Ως αποτέλεσμα, παρατηρούνται χαμηλότερα επίπεδα πρόσβασης στην αγορά εργασίας – μείωση του ποσοστού απασχόλησης και αύξηση του ποσοστού ανεργίας – καθώς και μεγαλύτερη δυσχέρεια εύρεσης θέσεων εργασίας υψηλής ποιότητας, αύξηση των περιπτώσεων ακανόνιστου ωραρίου εργασίας, μείωση των ευκαιριών πρόσβασης στην κατάρτιση και επαγγελματική ανέλιξη, και αύξηση των ψυχολογικών εντάσεων στην εργασία λόγω της εργασιακής ανασφάλειας και άλλων παραγόντων.

Μέτρα πολιτικής

Η ΕΕ, οι εθνικές δημόσιες αρχές και οι κοινωνικοί εταίροι αναπτύσσουν μια σειρά πρωτοβουλιών, συνήθως σε συνεργασία μεταξύ τους, προκειμένου να βελτιωθούν οι συνθήκες απασχόλησης και εργασίας των εργαζόμενων νέων. Εντούτοις, οι περισσότερες από αυτές τις πρωτοβουλίες έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε να ευνοούν τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και την καλύτερη πρόσβαση στην αγορά εργασίας, δίνοντας λιγότερη προσοχή στην ποιότητα των θέσεων που δημιουργούνται για τους νέους όσον αφορά τις σχετικές συνθήκες εργασίας τους.

Δείκτες πολιτικής

- Ένα από τα κύρια προβλήματα που επηρεάζει τους νέους στην ΕΕ είναι η περιορισμένη δυνατότητα πρόσβασης τους σε ευκαιρίες απασχόλησης, ιδίως σε ορισμένα κράτη μέλη όπου ο αντίκτυπος της κρίσης είναι εντονότερος. Πρέπει να αναπτυχθούν μέτρα μακροοικονομικής ανάπτυξης που θα συμβάλουν στην τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας έτσι ώστε οι εταιρείες να είναι σε θέση να προσλαμβάνουν νέο προσωπικό και συγκεκριμένα εργαζόμενους νεαρής ηλικίας.
- Είναι απαραίτητο να συνεχιστεί η ανάπτυξη και η εφαρμογή ενεργητικών πολιτικών και προγραμμάτων για την αγορά εργασίας, όπως φορολογικών κινήτρων και μισθολογικών επιδοτήσεων που κινητοποιούν και βοηθούν τους εργοδότες να προσλάβουν νέους ανθρώπους. Οι δημόσιες πολιτικές πρέπει επίσης να στοχεύουν στην αντιστοίχιση των αναγκών σε δεξιότητες των επιχειρήσεων με τα μαθήματα που διδάσκονται στο πλαίσιο προγραμμάτων σπουδών γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης. Τούτο θα διευκόλυνε ιδιαίτερα τη διαδικασία εισόδου νέων ανθρώπων στην αγορά εργασίας και θα ενίσχυε τη ζήτηση από τις εταιρείες. Είναι αναγκαίες πρωτοβουλίες πολιτικής που σχετίζονται με την παροχή προγραμμάτων κατάρτισης στον χώρο εργασίας και τη δημιουργία/βελτίωση των συστημάτων μαθητείας και πρακτικής άσκησης, ιδιαίτερα σε χώρες όπου τα εν λόγω προγράμματα είναι λιγότερο ανεπτυγμένα.
- Επιπλέον των μέτρων που στοχεύουν ειδικά στη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης, είναι σημαντικό να αναπτυχθούν μέτρα πολιτικής που προσανατολίζονται στη βελτίωση της ποιότητας των θέσεων απασχόλησης που δημιουργούνται, για παράδειγμα, σε ό,τι αφορά τις συμβάσεις εργασίας, τα επίπεδα μισθού, το ωράριο εργασίας, την κατάρτιση και την πρόληψη κινδύνων. Η ανάπτυξη επιτυχούς συνεργασίας μεταξύ των κυβερνήσεων, των εργοδοτών και των οργανώσεων εκπροσώπησης των εργαζόμενων μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη αυτών των μέτρων στήριξης της ποιότητας.
- Είναι αναγκαία η λήψη συγκεκριμένων ad hoc μέτρων πολιτικής με γνώμονα όχι μόνο για τη δυνατότητα πρόσβασης σε θέσεις απασχόλησης, αλλά και την απόκτηση «αξιοπρεπών» θέσεων απασχόλησης, για τις ομάδες νέων που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένες δυσκολίες, όπως αλλοδαποί εργαζόμενοι νεαρής ηλικίας, εργαζόμενοι νέοι με περιορισμένα επαγγελματικά προσόντα, άνεργοι και αποθαρρυσμένοι νέοι εργαζόμενοι.

Περισσότερες πληροφορίες

Η έκθεση «Συνθήκες εργασίας νέων σε ηλικία εισερχόμενων στην αγορά εργασίας» («Working conditions of young entrants to the labour market») διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.eurofound.europa.eu/ewco/studies/tn1306013s/index.htm>

Για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να επικοινωνείτε με τον Manuel Ortigao, υπεύθυνο έρευνας, στη διεύθυνση mor@eurofound.europa.eu